

De duale leerkracht, van duizendpoot tot kameleon

(Bron: Van der Fraenen J., Kimps D. (2019) *De duale leerkracht, van duizendpoot tot kameleon*, artikel op ODIN-kennisplatform van het Departement Werk en Sociale Economie)

De leerkracht is een duizendpoot. In het beroepsprofiel¹, vastgelegd door de Vlaamse Regering, lezen we dat een leerkracht leer- en ontwikkelingsprocessen begeleidt, opvoedt, een inhoudelijk expert is die goed kan organiseren, een partner van de ouders en lid van een schoolteam en onderwijsgemeenschap. Daarnaast is een leerkracht ook iemand die vernieuwt en onderzoekt, samenwerkt met externen en een mens van de wereld is.

Om niet te struikelen over zijn poten, beschikt de duizendpoot over een sterk coördinatievermogen. Ook de leerkracht is een ervaren evenwichtskunstenaar, die vlot van rol kan wisselen en op het geschikte moment de juiste vaardigheden inzet.

Duaal leren daagt de duizendpoot uit. Bij deze leermethode wordt namelijk een groot deel van de opleiding niet aangeboden in de les, maar in een onderneming. Plots is de leerkracht niet meer alleen verantwoordelijk voor het aanleren van alle competenties uit het opleidingsplan, maar is er ook een mentor die een deel van de opdracht in de onderneming voor zijn/haar rekening neemt.

De duale leerkracht in het buitenland

- In **Finland** kunnen leerkrachten een tijdje gaan werken in bedrijven. Dat kan voor een langere periode van een aantal maanden, aan één stuk door, in korte periodes, of alternerend met telkens 1 of 2 dagen per week op de werkvloer. De scholen, bedrijven en leerkrachten werken daarvoor intensief samen.
- In Hamburg, in **Duitsland**, komen leerkrachten en mentoren tweemaal per jaar samen om de inhoud en kwaliteit van hun opleidingen te bespreken, alsook afspraken te maken over hun samenwerking.
- In **Nederland** kent men hybride leerkrachten in de scheepsvaart. Dat zijn professionals die naast hun eigenlijke werk ook mogen lesgeven op school. Zij worden daarvoor opgeleid en individueel gecoacht.
- Ook in **Nederland** mogen professionals uit bedrijven tot 4 uur per week lesgeven in scholen onder de supervisie van een leerkracht.
- In **Noord-Ierland** kunnen leerkrachten via Erasmus+ onderwijsverstrekkers in Europa gaan bezoeken en zelf trainingen meevolgen. Op deze manier kan men leren van good practices in het buitenland.
- In **Frankrijk** bestaan er initiatieven om leerkrachten verschillende bedrijven te laten bezoeken, zodat men een beter inzicht krijgt in een beroep, de werking van bedrijven, en mogelijke loopbanen voor de leerlingen.

¹<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1016379¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=1099562,1099566>

Wie waagt zich daar op het pedagogisch-didactisch terrein? Is de mentor van een onderneming een geduchte concurrent van de leerkracht? Wat blijft er bij duaal leren nog over van de rol van de leerkracht; is die met uitsterven bedreigd? “Geen sprake van”, zeggen leerkrachten die al volop met duaal leren geëxperimenteerd hebben. “Duaal leren vergt een andere invulling van onze job die verrijkend is voor de leerling en onze persoonlijke groei als leerkracht versterkt”.

In april en mei 2019 stelden we op de drie edities van de Kick-off Duaal leren² enkele vragen aan 50 duale leerkrachten (inclusief trajectbegeleiders)³. Met deze verkennende bevraging wilden we meer te weten komen over de rol van de leerkracht bij duaal leren. We stelden zowel open als gesloten vragen die mondeling of schriftelijk beantwoord werden. Zo verkregen we een beeld van hoe leerkrachten binnen duaal leren hun job invullen of willen invullen en wat ze daar bij nodig hebben. We bereikten 38 scholen, waarvan 28 uit het voltijds secundair onderwijs, vijf uit het deeltijds beroepssecundair onderwijs en vijf Syntra-lesplaatsen. Van de 28 voltijdse scholen zijn er zes uit het buitengewoon secundair onderwijs.

Hieronder vatten we de belangrijkste bevindingen samen.

De duale leerkracht vult zijn/haar job anders in

De leerkracht wordt geconfronteerd met een nieuwe situatie: de leerlingen zijn niet iedere dag op school aanwezig, want ze leren ook in de onderneming. Wanneer die leerlingen ook nog telkens in andere ondernemingen leren, is het een organisatorische uitdaging om ervoor te zorgen dat iedereen op het einde van de rit hetzelfde heeft geleerd. Leerkrachten duaal leren voelen dat zij een meer coachende rol krijgen. De focus ligt meer op de begeleiding van de leerling. Het contact met de leerling is directer; bijsturen is individueel meer mogelijk. Er is zo meer ruimte voor differentiatie. Duale leerkrachten ervaren dat de begeleiding intensiever is. Er is veel afstemming nodig met de onderneming en een goede samenwerking met de mentor. Ze vinden het belangrijk om veel op bedrijfsbezoek te gaan om de leerling ook daar te kunnen opvolgen, de betrokkenheid met de onderneming te vergroten en de raakvlakken tussen beide leerplekken op te zoeken. Volgens hen moet een duale leerkracht flexibel zijn en zelf continu willen bijleren.

Duaal leren vergt een andere invulling van onze job die verrijkend is voor de leerling en onze persoonlijke groei als leerkracht versterkt.

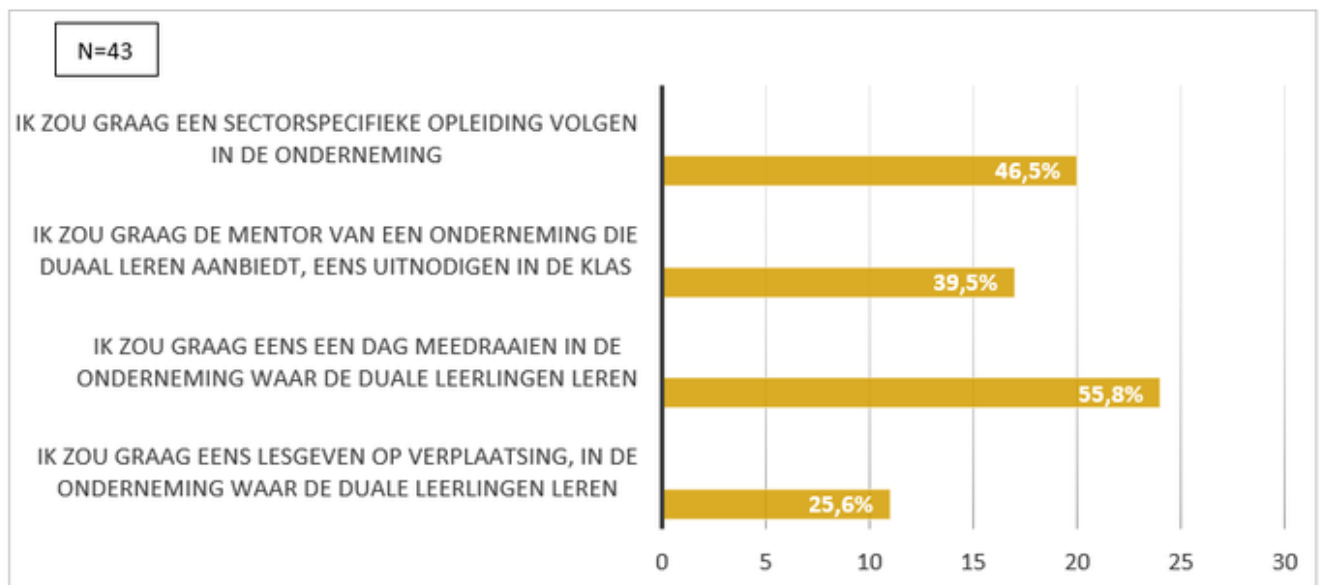
Een leerkracht duaal leren moet veel aanwezig zijn in de onderneming

Om deze rol te kunnen waarmaken, heeft een duale leerkracht meer tijd/’uren’ nodig. Dat antwoordt 40 % van de respondenten. Opvallend, want ze antwoordden dit onafhankelijk van mekaar op de open vraag: ‘wat heb je nodig om deze rol waar te maken?’. De brug met het bedrijfsleven kan de duale leerkracht maken door veel op bedrijfsbezoek te gaan, maar dan moet hiervoor ruimte gemaakt worden, geven de geïnterviewden aan.

² SYNTRA Vlaanderen organiseerde dit event samen met het departement Onderwijs en Vorming, de onderwijskoepels en verschillende sectororganisaties om beginnende en ervaren trajectbegeleiders in Duaal leren en Leren en Werken te informeren.

³ We merken dat binnen duaal leren veel leerkrachten ook de functie van trajectbegeleider opnemen, naast het ‘klassieke’ lesgeven. In sommige scholen geven de trajectbegeleiders zelfs geen les meer. In dit artikel gebruiken we de term ‘duale leerkracht’ om te verwijzen zowel naar de leerkrachten die binnen duaal leren les geven als naar de trajectbegeleiders.

De leerkracht is een expert in duaal leren

De duale leerkracht heeft ook veel vakkennis nodig, moet zich regelmatig kunnen bijscholen, eventueel door een opleiding op de werkvloer te volgen.

Veel leerkrachten zijn enthousiast om zelf bij te leren in de ondernemingen waar de leerlingen op de werkvloer leren. Bijna de helft van de bevroagde leerkrachten zou graag een sectorspecifieke opleiding volgen in de onderneming; meer dan de helft wil er wel eens een dag meedraaien.

Om de onderneming en de klas nauw op elkaar te laten aansluiten, geven bijna 40% van de geïnterviewden aan de mentor van een onderneming eens te willen uitnodigen in de klas. 25 % van de leerkrachten zouden graag eens lesgeven in de onderneming waar de duale leerlingen leren (zie figuur 1). Opvallend is dat de helft van de ondervraagden effectief al eens een sectorspecifieke opleiding gevolgd heeft, een dag heeft meegedraaid in de onderneming of er heeft lesgegeven.

De leerkrachten duaal leren zien ook andere mogelijkheden om de brug te slaan tussen de klas en de onderneming. Zo stelden ze voor om niet alleen mentoren, maar ook de werkgevers zelf eens uit te nodigen op school. Een mooi voorbeeld hiervan vind je bij het project “**ondernemers voor de klas**” van Vlajo. De leerkrachten stellen voor dat de werkgevers een toelichting geven aan de leerlingen, in gesprek gaan met de ouders en sollicitatiegesprekken voeren als oefenkans voor de leerling.

De leerkracht heeft nood aan ondersteuning

De duale leerkracht kan het niet alleen. Er is ondersteuning nodig van collega's (nood aan een sterk duaal team), de directie, geëngageerde ondernemingen, de sectoren en de overheid. Leerkrachten in duale opleidingen geven duidelijk aan dat ze de job voor een stuk anders willen invullen. Ze willen enerzijds de leerling coachen en intensief begeleiden en anderzijds de verbinding maken met de onderneming.

De leerkracht is een duizendpoot, de duale leerkracht een kameleon

Om zich goed te kunnen aanpassen aan deze specifieke context is er nood aan bijscholing, liefst in nauwe samenwerking met de onderneming. Ondertussen hebben de leerkrachten in de proeftuinen duaal leren al wat expertise opgebouwd, maar die kennis blijft voorlopig erg versnipperd. De leerkrachten voelen dan ook de nood om deze met elkaar te delen.

SYNTRA Vlaanderen zal binnenkort een lerend netwerk van duale leerkrachten opstarten. Een plek waar leerkrachten vooral van elkaar kunnen leren over hoe ze de specifieke job invullen en daarbij de verbinding leggen met de onderneming. Een platform waarbij, naargelang de noden en op een organische manier, partners betrokken worden en binnen het ecosysteem antwoorden geformuleerd worden op de individuele vragen van leerkrachten duaal leren⁴.

De duale leerkracht, een vak apart?

Als duaal leren een andere invulling van de job als leerkracht vergt, kunnen we studenten uit de lerarenopleiding best nu al kennis laten maken met deze leermethode. SYNTRA Vlaanderen wil experimenten opzetten met hogescholen die hun lerarenopleiding willen verrijken. Minimaal door te informeren over duaal leren. Evengoed door duaal leren als onderwerp in de eindwerken aan bod te laten komen en de studenten specifieke methodes voor duale leerkrachten te laten ontwikkelen. Om de duale knepen van het vak volledig onder de knie te krijgen, zou de lerarenstage ook in een duale richting kunnen plaatsvinden.

Uit onze bevraging hebben we alvast gemerkt dat er een pak enthousiaste duale leerkrachten klaarstaan, op zoek naar de meest ideale methode om duale leerlingen te begeleiden, bereid om van elkaar te leren en zo duale experts en ambassadeurs van duaal leren te zijn.

Referenties

Broek, S.D., Pagliarello, C., Vroonhof, P. & de Vreede-Van Noort, R. (2017). *Teachers and trainers in work-based learning/apprenticeships*. Brussels: European Commission.

⁴ Update: op 12/11/2019 kondigde Essenscia aan een proefproject duaal lesgeven te zullen opstarten.

Zie <https://www.essenscia.be/vlaamse-ministers-crevits-en-weyts-starten-samen-met-chemie-en-farmasector-proefproject-duaal-lesgeven-op/>.